

Hiiumaa majandusülevaade 2006

Kärdla, 2007

SISUKORD

I SAATEKS.....	3
II MAJANDUSHARUDE LÜHIÜLEVAADE	4
Käibed	
Lisandväärtused	
Põllumajandus	
Kalandus	
Tööstus	
Toiduainetetööstus	
Puidutööstus	
Plastitööstus	
Muu tööstus	
Ehitus	
Kaubandus	
Turism	
Transport	
Muud	
III TÖÖHÕIVE	28
Keskmine palk	
IV AVALIK SEKTOR	32
Hiiumaa omavalitsusjuhid markeerisid 2006. aastat järgmiselt	
V PROGNOOSID JÄRGNEVATEKS AASTATEKS	34
Kavandatavad investeeringud ja uued töökohad 2007	
Majanduskeskkonna baromeeter	
VI ANDMEID ESITANUD ETTEVÕTTED	36
VII HIIUMAA EDUKAD ETTEVÕTTED 2006	37
VIII KOKKUVÕTE	38
Koostajad ja allikad	

ISAATEKS

Arendustegevus eeldab eesmärkide seadmist, tegevuste kavandamist ja tulemuste hindamist. Eesmärkide seadmine ja tulemuste hindamine pole võimalikud ilma andmete kogumise, analüüsi ja tulemuste avaldamiseta. Arvestades, et Statistikaamet ei kogu kõiki käesolevas kogumikus publitseeritud andmeid on Hiiumaa Majandusülevaate rolli Hiiumaa arendamisel keeruline üle hinnata.

Käesolev Hiiumaa Majandusülevaade 2006 on sünnipäevahõnguline. Kümnendat korda tunnustatakse Hiiumaa parimaid ettevõtjaid. Esimene ettevõtjate tunnustamisüritus leidis aset 1997. aasta juunis Soera talumuuseumis.

Hiiumaa Majandusülevaadet on 1997. aastast alates koostanud erinevad autorid: Omar Jõpiselg, Elmo Harjak, Aare-Villu Kattel ja alates eelmisest aastast Matti Lüsi. Ülevaate koostamine on toimunud Hansapanga, Hiiumaa Ettevõtjate Liidu (end. Hiiumaa Tootjate Ühendus), Hiiu Maavalitsuse ja Sihtasutuse Tuuru toetusel ja andmeid esitanud ettevõtjate kaasabil.

Hiiumaa Majandusülevaade 2006 ei too muudatusi majandusülevaate sisusse, vormi ja väljanägemisse. Käesoleva väljaandega jätkatakse juba väljakujunenud andmete esitamise laadi. Muudatused on toimunud autorite omavahelises tööjaotuses.

Hiidlaste ettevõtlusaktiivsus on jätkuvalt kõrge. Äriregistri andmetel registreeriti 2006. aastal 39 uut ettevõtet sh. 38 osaihingut. Tegevuse on lõpetanud 19 ettevõtet, neist 17 füüsilisest isikust ettevõtjat. 2006. aasta jooksul suurenes ettevõtete arv 20 uue ettevõtte võrra. Majandusülevaate koostajad soovivad neile edu ja pikka iga.

Järgneval aastal on koostajate sooviks tuua 2007. aasta majandusülevaade lugejateni varem kui see viimastel aastatel on toimunud.

Täname kõiki andmeid esitanud ettevõtjaid ja riigiasutusi nähtud vaeva eest ja loodame jätkuvale koostööle järgmistel aastatel.

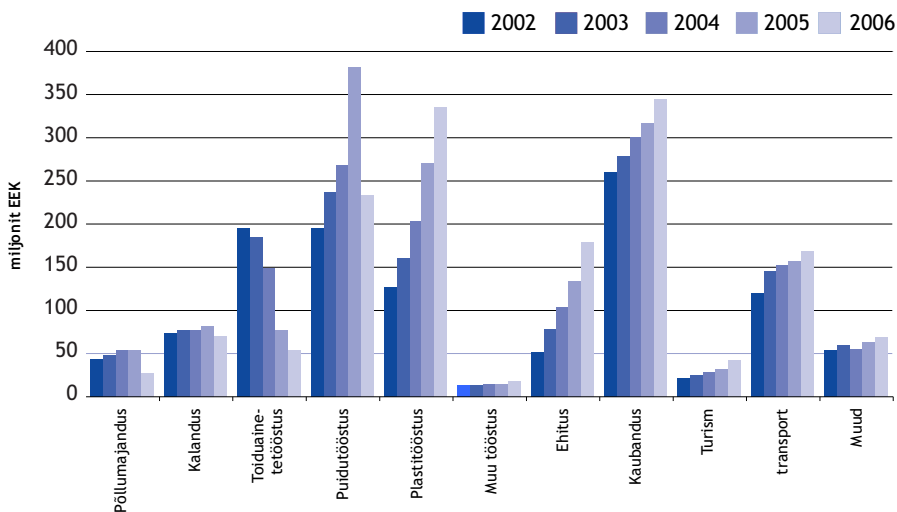
Elmo Harjak, Hansapanga Hiiumaa kontorite juhataja
Aare-Villu Kattel, Hiiu Maavalitsuse Majandusarenguosakonna juhataja
Matti Lüsi, Sihtasutus Tuuru arenduskonsultant

II MAJANDUSHARUDE LÜHIÜLEVADE

Käibed (milj. EEK)

Majandusharu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	kasv 05-06
Põllumajandus	20	43	49	54	54	27	-49%
Kalandus	100	73	76	76	82	70	-15%
Tööstus kokku	494	530	594	635	743	640	-14%
Toiduainetetööstus	241	195	185	149	76	54	-29%
Puidutööstus	147	195	237	268	382	233	-39%
Plastitööstus	93	127	160	204	269	336	25%
Muu tööstus	12	13	13	15	16	18	12%
Ehitus	47	51	79	103	133	179	34%
Kaubandus	239	259	278	300	317	345	9%
Turism	18	22	25	29	31	41	34%
Transport	111	120	146	152	156	169	8%
Muud	42	53	60	56	63	68	9%
KOKKU	1070	1152	1307	1404	1578	1539	-2%

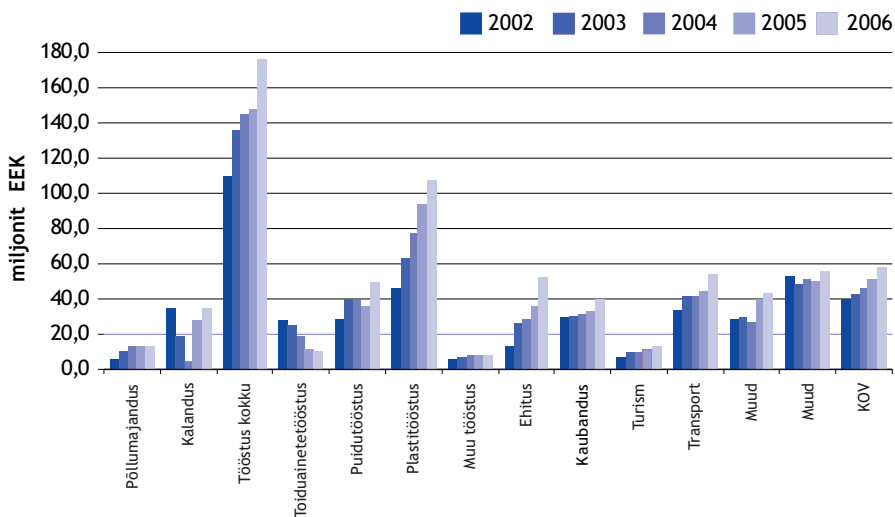
Majandusharude käibed aastate lõikes

Lisandväärtused

Majandusharu	2002	2003	2004	2005	2006	kasv 05-06
Põllumajandus	6,2	10,2	12,9	12,7	12,7	0,1%
Kalandus	34,6	19,2	4,5	27,9	34,9	25,0%
Tööstus kokku	109,5	135,5	145,2	147,8	176,2	19,3%
Toiduainetetööstus	28,2	25,2	19,5	11,3	10,3	-8,4%
Puidutööstus	28,7	39,8	40,4	35,3	49,6	40,7%
Plastitööstus	46,2	63,8	77,2	93,6	108,2	15,6%
Muu tööstus	6,4	6,7	8,1	7,6	8,1	5,6%
Ehitus	13,1	26,0	28,9	35,8	51,7	44,6%
Kaubandus	29,7	30,2	31,0	33,4	40,2	20,3%
Turism	6,9	9,4	9,6	11,6	13,2	14,1%
Transport	34,3	41,7	41,9	44,3	54,2	22,3%
Muud	28,6	29,7	27,2	40,0	43,8	9,5%
Riigiasutused	52,9	48,6	51,2	50,2	55,6	10,8%
Kohaliku omavalitsused	40,4	42,5	46,1	51,6	58,2	12,7%
KOKKU	356,2	393,0	398,5	455,2	540,7	18,8%

Majandusharude lisandväärtused

PÕLLUMAJANDUS

Sektoris esindatud Piimakarjakasvatus, lihaloomakasvatus, seakasvatus ja taimekasvatus

Netokäive 27 miljonit krooni, ↓ 49%

Töökohti 77 ↓ 1%

Lisandväärtus 12,7 miljonit krooni, ↑ 0,1%

Investeeringud 14,8 miljonit krooni, ↑ 49%

Keskmine palk 5460 krooni, ↑ 6%

Hiiumaa suurima põllumajandustootja OÜ Ari Kaup sigala ei andnud käesoleval aastal toodangut. Lootust paremateks aastateks annab valminud emistesigala, pörsaste tootmise käivitamine ning uued lepingud tööstustega.

PRIA Hiiumaa büroo andmetel on Hiiumaal arvestatavaid talusid 54 (67 juriidilist isikut). Kasutatavate maade suuruse järgi jagunevad talud järgmiselt: enam kui 400 ha maad on 7 talul, 200 - 400 ha on 6 talul, 100 - 200 ha on 11 talul 50 - 100 ha on 19 talul ja 30 - 50 ha on 11 talul. Hinnanguliselt on haritavaid maid Hiiumaal 12 000 hektarit, millest traditsioonilises mõttes põldude all on 1 800 hektarit. Põllumaade järgi oli talusid, kel põllumaad rohkem kui 100 ha - 4, 50 - 100 ha 4, 10 - 50 ha 11. Kokku kasutas erinevaid PRIA toetusi umbes 400 taotlejat.

Jätkuvalt on probleemiks tapamaja puudumine. Tapamaja ja liha töötlemise olemasolu saarel võimaldaks paljudel talunikel parandada oma sissetulekuid. Põllumajandustootjate olukorda ja investeerimisvõimet parandaks seegi, kui loomade vastuvõtt tapamajas toimuks regulaarselt ja õigeaegselt ning Hiiumaa talunikud saaksid liha eest õiglasemat hinda.

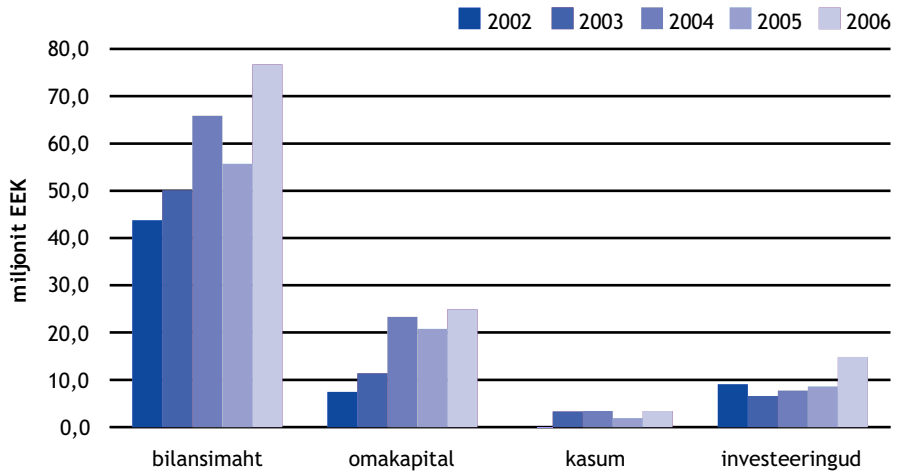
2006 aasta probleemidest põllumajandusettevõtjate jaoks tuleb märkida kahte:

- „pindalade“ probleem, mis tulenes metsakarjamaa tähenduse erinevast tõlgendusest PRIA ja põllumeeste poolt;
- riigimaade rendilepingute lõppemine ja lepingute sõlmimise korra muutmine, mille tulemusena paljud talunikud pidid vaeva nägema uute lepingute sõlmimisega ja halvemal juhul jäid maadest, mida nad aastaid kasutanud olid, lihtsalt ilma.

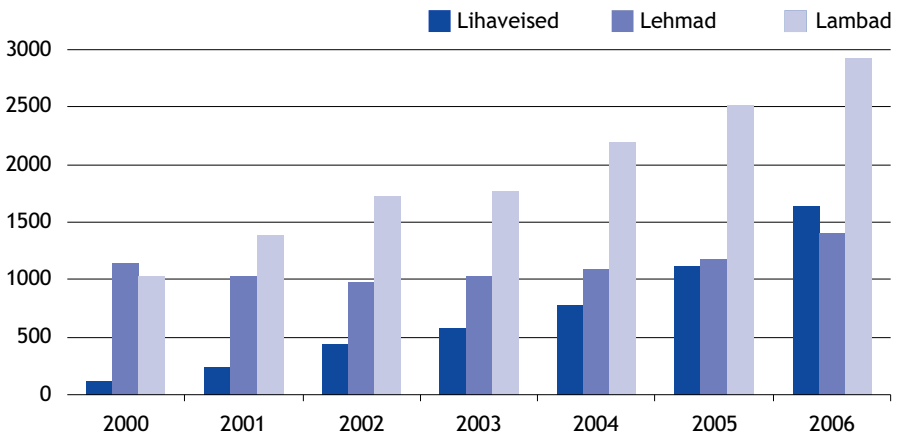
2008. aastal saavutavad põllumajandustoetused Eestis Euroopa Liidu vanade riikidega sama taseme. Lähiaastatel seisavad väiketalunikud valiku

ees: kas jätkata endistviisi, leida enda jaoks uus suurusega sobiv tegevusala või arendada mittepõllumajanduslikku majandustegevust, sest perspektiivis ei tasu väiketalud end ära. 2007. aastalt on oodata põllumajandusettevõtjate majandusnäitajate paranemist.

Põllumajandusettevõtete näitajad

Hiiumaal registreeritud loomapidajate lihavede, lehmade ja lammaste arv 31.12 seisuga

KALANDUS

Sektoris esindatud	Rannakalandus, kaugpüük ja kalakasvatus
Netokäive	70 miljonit krooni, ↓ 15%
Töökohti	152 ↓ 20%
Lisandväärtus	34,9 miljonit krooni, ↑ 25%
Investeeringud	24,9 miljonit krooni, ↑ 158%
Suurim investeering	Traaleri Tenacious soetus 15,5 miljonit krooni
Keskmine palk	8461 krooni, ↑ 29%

Kalanduse püügimahud Vähenevad jätkuvalt. Statistikaameti andmeil püüti 2005. aastal Läänemerel kokku 79 760,7 tonni kala ja 2006. aastal 73 039,4 tonni kala. 2006. aastal püüdsid AS Dagomar laevad kokku 10 781 tonni kilu ja räime (ca 20%) ja 2479 tonni krevette. 2006. aastal vähenes Läänemeres kilu püügimaht ja suurenesid räime ja tursapüügi mahud. Muutused püügis kajastusid kalandusettevõtete majandusnäitajates. Ainsana paranesid tursapüügile orienteeritud Salar & Ko OÜ majandusnäitajad.

Püütud kilu ja räime turustamisel on peamiseks probleemiks turu nõrkus. Püütud kala sihtturgudeks on Venemaa ja Ukraina konservitööstused ja väiksemal määral kalajahu tootjad Taanis. Kokkuvõttes määrab püütud kilu ja räime kokkuostuhinnad Venemaa ja Ukraina turgude ostujõud. See seab siinsed püüdjad kulude jätkuva kasvu tingimustes raskesse olukorda.

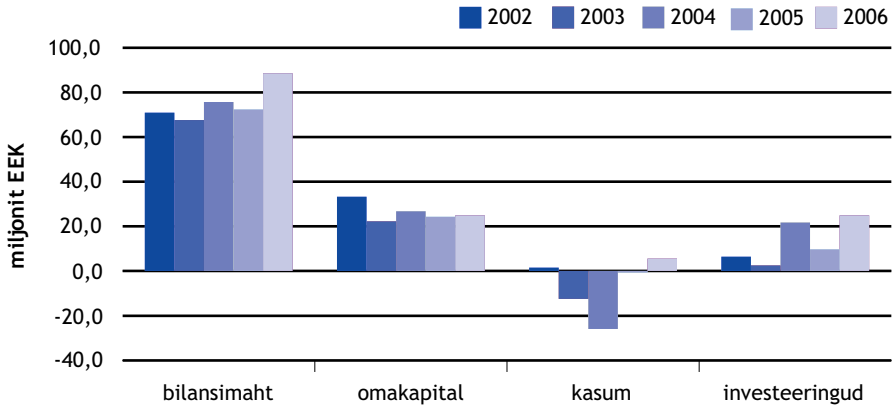
2006. aastal kasutatakse Hiiumaal Euroopa Kalandusfondi toetusi: soetatakse traaler Tenacious, Pedassaare antakse Eesti Mereakadeemiale ja jätkatakse Euroopa Kalandusfondi vahendite taotlemist eesmärgiga remontida Lehtma sadam, sest Suursadam ei sobi sadamaks uuele traalerile madala, 3,5 meetri sügavuse, laevatee tõttu.

Tenacious on ehitatud 1989 aastal Smågeni laevatehases Rootsisis. Laeva pikkus on 23,95 m, laius 7 m ja süvis 4,4 m, veeväljasurve 183 t. Erinevalt vanematest traaleritest, kus kala töötlemisel kasutati konteinersüsteemi - püütud kala tõsteti pardale ja pakiti jääga koos konteineritesse, kasutab uus laev mahutisüsteemi - püütud kala pumbatakse traalilt mahutisse. Kokku on laeval kolm mahutiit. Vajadusel mahutites olev kala jahutatakse. See teeb kala äraandmise sadamas aeglasemaks, kuid kokkuvõttes nõuab kogu protsess vähem tööd.

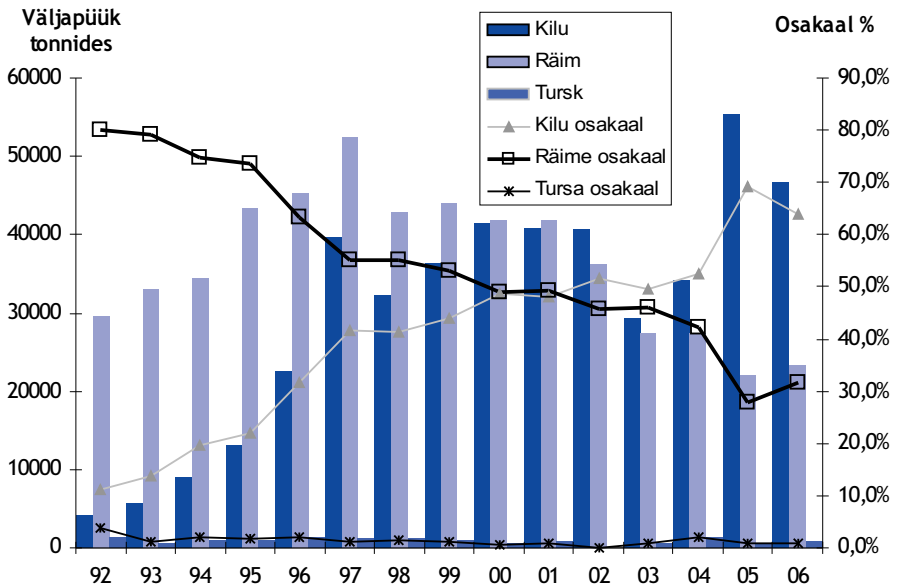
Kasvavad kütuse, palga ja finantskulud sunnivad kasutusele võtma järjest

suuremaid, võimsamaid ja majanduslikult efektiivsemaid traalereid. Euroopa Kalandusfondi rakenduskava 2007 - 2013 toetustega jätkatakse Hiiumaal ja Eestis kalalaevastiku moderniseerimist, vähenevad aluste arv, tonnaaž, mootorite summaarne võimsus ja paraneb laevastiku üldine majanduslik efektiivsus.

Kalandusettevõtete näitajad

Kilu, räime ja tursapüük Läänemerel

TÖÖSTUS

Sektoris esindatud Toiduainetetööstus, puidutööstus, plastitööstus, tekstiilitööstus

Netokäive 637 miljonit krooni, ↓ 14%

Töökohti 875 ↓ 2%

Lisandväärtus 176,2 miljonit krooni, ↑ 19,3%

Investeeringud 65 miljonit krooni, ↑ 27%

Keskmine palk 7334 krooni, ↑ 22%

Paljude inimeste kujutluspilt Hiiumaa majandusest piirdub turismi, teeninduse, kalanduse, metsanduse ja põllumajandusega. Teadmine, et Hiiumaa majandus toetub ennekõike tööstusele ja sealjuures plastiettevõtetele on teada hiidlastele ja enamasti üllatuseks neile, kes saart esmakordselt külastavad.

Käesolevas ülevaates on tööstus jagatud nelja kategooriasse: toiduainetetööstus, puidutööstus (sealhulgas metsa ülestöötamine), plastitööstus ja muu tööstus.

Viimastel aastatel on Hiiumaa tööstuses toimunud olulised nihked. Jätkuvalt on vähenenud toiduainetetööstuse osakaal. Samuti on vähenenud puidutööstuse osakaal - olulise osa metsatööstuse käibest käesolevas ülevaates annab jätkuvalt metsa ülestöötamise teenuse müük Rootsi.

Tööstusettevõtete probleemid on sõltumata valdkonnast sarnased.

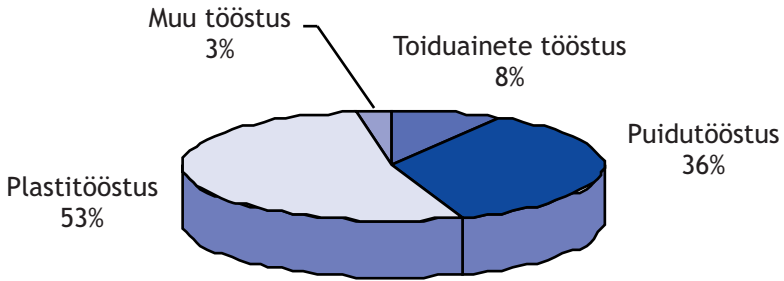
Puudust tuntakse tehniliste erialade erinevate taseme spetsialistidest. Spetsialistide toomist ja noorte hiidlaste tagasitulekut Hiiumaale piirab olematu eluasemeturg. Üüritavad elamispinnad ei vasta tänapäevastele nõuetele ja neid ei ole piisavalt. Vajadus sobivate üüripindade väljaehitamiseks on juba ilmne.

Samuti on paljud olemasolevad tööstushooned amortiseerunud ja ei vasta enam tööstusharu tehnoloogilistele või ettevõtja kavadega soetud laienemisvajadustele. Nende ümberehitamine või laiendamine on tänaste ehitushindade juures sageli kallim kui uute hoonete püstitamine.

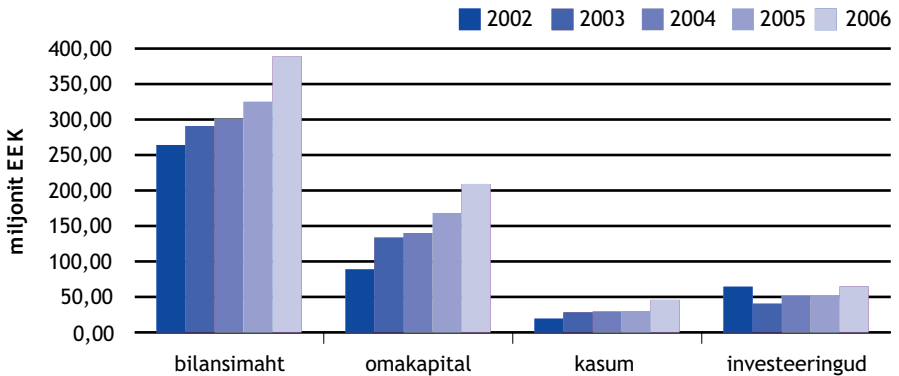
Tööstushoonete ehitamine Hiiumaal ei ole nii atraktiivne kui Tallinnas ja on seotud ettevõtja jaoks täiendavate riskidega. Euroopa Liidu 2007 - 2013

kavandatavad toetused võimaldavad omavalitsustel aktiivselt kaasa lüüa kohalike ja piirkondlike tööstusalade väljaarendamisel, vähendades sealjuures ettevõtjate ennekõike infrastruktuuriga seotud investeeringuid ja toetades nende laienemisplaane. Loodetavasti aitavad need toetused kaasa tööstuse uuenemisele Eesti maapiirkondades ja Hiiumaal.

Tööstuse käibe jagunemine 2006

Tööstuse ettevõtete näitajad läbi viie aasta

TOIDUAINETETÖÖSTUS

Sektoris esindatud	Kalatööstus, kala vahendamine ja pagaritööstus
Netokäive	54 miljonit krooni, ↓ 29%
Töökohti	111 ↓ 29%
Lisandväärtus	10,3 miljonit krooni, ↓ 8,4%
Investeeringud	2,4 miljonit krooni, ↓ 44%
Keskmine palk	6648 krooni, ↑ 28%

2006. aasta lõpus võis lõplikult kinnitada fakti, et Läänemeres püütava kala töötlemine Hiiumaal on lõppenud. Tagantjärele võib ainult kinnitada, et niisugustel arengutel oli objektiivseid ja subjektiivseid põhjuseid. Samuti on raske täna rääkida kalatööstusest kui Hiiumaale olulisest ja traditsioonilisest majandusharust. Fakt, et kalatööstus on lõpetanud oma tegevuse on seda kurvem, et Läänemeres püütava kala töötlemine toimub jätkuvalt Soomes ja Taanis kasumiga ning seda palju kõrgemate kulude juures.

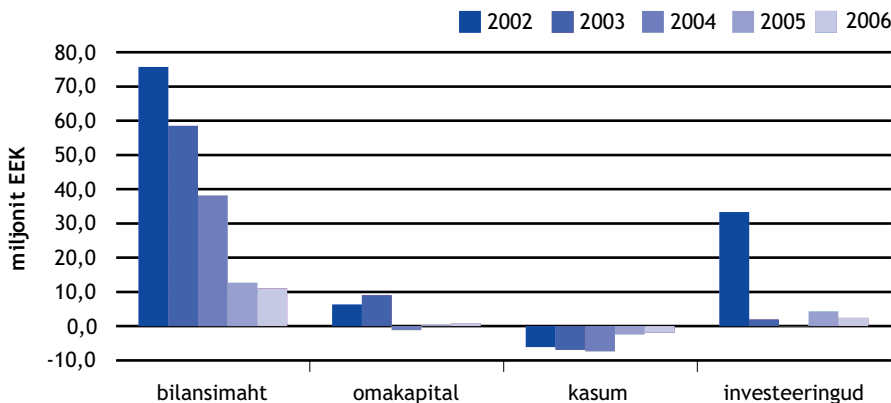
Viimane viitab palju suuremale probleemile - meie tehnoloogilisele ja juhtimisalasele nõrkusele. Meie kulud tööjõule, energiale jt. tootmissisenditele on jätkuvalt madalamad kui Põhjamaades. Kuid nende kasvades hakkavad meie ettevõtted järkjärgult uksi sulgema. Konkurentsivõime olemasolul peaksime me olema suutelised samadel tingimustel (st. samade materjali, tööjõu ja energia hindade puhul) olema tootma odavamalt kui Põhjamaade ettevõtted. Äriplaan, mis toetub ainult odavatele sisenditele, ei ole enam jätkusuutlik.

Missuguses ulatuses võiks kohaliku kala töötlemine Hiiumaal jalad alla saada? Täna sõltub see mõnevõrra Hiiumaa Tarbijate Ühistu huvist, võimekusest ja valmisolekust lisada Hiiu Köök tootevalikusse kohalikul kalal (kilu, räim, lest) põhinevaid tooteid. Kindlasti peavad tootevalikusse kuuluma pikema säilimisajaga kalatooted, mida saab müüa keskühistule kuuluva kauplusteketi vahendusel. Kohaliku toorme kasutamisele suunatud tootevalik aitab kindlasti kaasa tootmise arendamiseks vajalike Euroopa Liidu toetusrahade taotlemisele.

Kalatöötlemine Hiiumaal ei saavuta neid mahte, mis olid, kuid me võiksime niisugusel juhul rääkida kalatöötlemise traditsioonide säilimisest ja arendada neid tooteid vastavalt sellele kuidas muutub meie suutlikkus ja

taastuvad rannikumere kalavarud.

Toiduainetetööstuse ettevõtete näitajad

PUIDUTÖÖSTUS

Sektoris esindatud Puidust toodete valmistajad, puidu töötledjad ja metsavarurud

Netokäive 233 miljonit krooni, ↓ 39%

Töökohti 226 ↑ 7%

Lisandväärtus 49,6 miljonit krooni, ↑ 40,7%

Investeeringud 21 miljonit krooni, ↑ 27%

Keskmine palk 6434 krooni, ↑ 13%

Metsavarumine ja töötlemine teeb Hiiumaal teist aastat vähikäiku. Kindlasti annab tunda mõõdukas majandatavate erametsade üleraie (metsateatiste alusel). 2005. aasta sektori hea majandustulemuse taga oli jaanuaritorm ja metsa ülestöötamise teenuse osutamine Rootsi. Käesoleval aastal on Rootsi osutatud teenuste mahud märkimisväärselt vähenenud, koos sellega on vähenenud ka sektori netokäive.

Raiemahtude vähenemine Hiiumaal tõi kaasa muutused ettevõtlusmaastikul. 2006. aastal ühinesid Hiiumaa Erametskond OÜ, AS Aalotar Invest, AS Apestex Kaubandus ja OÜ Hiiu Mets MV ettevõtteks Hiiumaa Erametskond AS, kelle hallata on metsa- ja jahimaid kokku 1877 ha. 2006. aasta lõpus otsustas Hiiumaa Erametskond AS osta 815 ha metsmaad osahingult Belaisa.

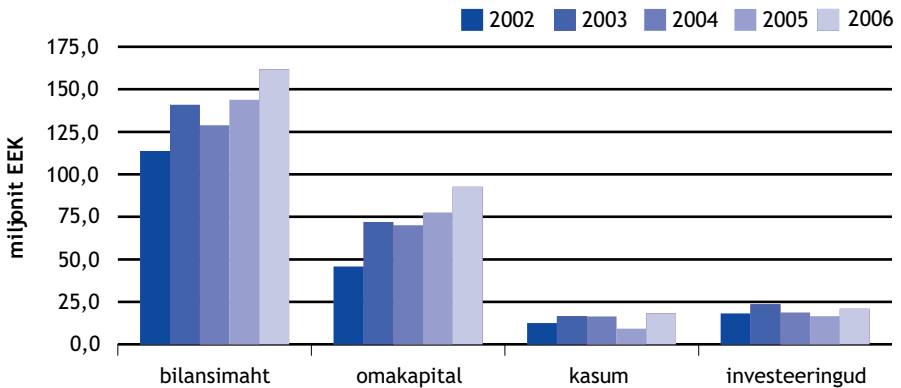
Hiiumaal on diskussiooni tekitanud raiemahud ja nende vastavus metsade taastumiskiirusele. Raiemaht metsamaa hektari kohta on Hiiumaal olnud aastaid alla Eesti keskmise. Kahjuks on meil olemas ainult andmed taotletavate, mitte tegelike raiemahtude kohta. Arvestades, et RMK lähtub konservatiivsest metsamajanduspoliitikast, kus raiemahud ja metsade juurdekasv on tasakaalus, on erametsade raiemahud raiedokumentide alusel kõrgemad kui riigimetsades. Väide, et aastatel 1999 - 2004 toimus Hiiumaa erametsades üleraie on seda tõsisem, mida suurem on nende erametsade osakaal, mida erinevatel põhjustel aktiivselt ei majandata.

2006. aastal teravnes metsaomanike ja riikliku keskkonnapoliitika huvide konflikt, mis avaldus metsa- ja maaomanike teravates seisukohavõttudes Hiiumaa Keskkonnateenistuse suhtes. Konflikt kulmineerus Hiiumaa Erametsaseltsi poolt korraldatud avaliku küsitluse ja keskkonnaministri visiidiga Hiiumaale. Loodetavasti ei ole sellel konfliktil ulatuslikke

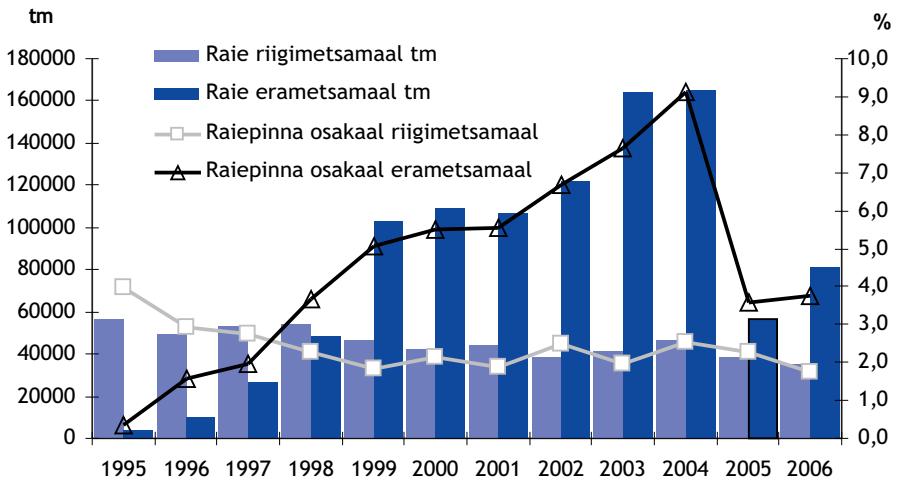
negatiivseid tagajärgi, kuid vaieldamatult suureneb järgnevatel aastatel keskkonnanäitajate piirangute osakaal Hiiumaal veelgi.

Metsavarumise kõrval on oluliseks indikaatoriks sektori jätkusuutlikkuse ja suurema lisandväärtusega tööhõive seisukohalt puidutööstuse ettevõtete majandusnäitajad. Siinkohal tuleb märkida, et positiivset nihet 2006 puidutööstuse arengus ei ole toimunud.

Puidutööstuse ettevõtete näitajad

Metsaraie raiedokumentide alusel Hiiumaal

PLASTITÖÖSTUS

Sektoris esindatud	Plastist ja kilest toodete valmistajad ning toodete koostajad
Netokäive	336 miljonit krooni, ↑ 25%
Töökohti	447 ↑ 1%
Lisandväärtus	108,2 miljonit krooni, ↑ 15,6%
Investeeringud	41,4 miljonit krooni, ↑ 39%
Suurim investeering	AS Dagöplast Lehtma tehase seadmed 13,5 miljonit krooni
Keskmine palk	8525 krooni, ↑ 23%

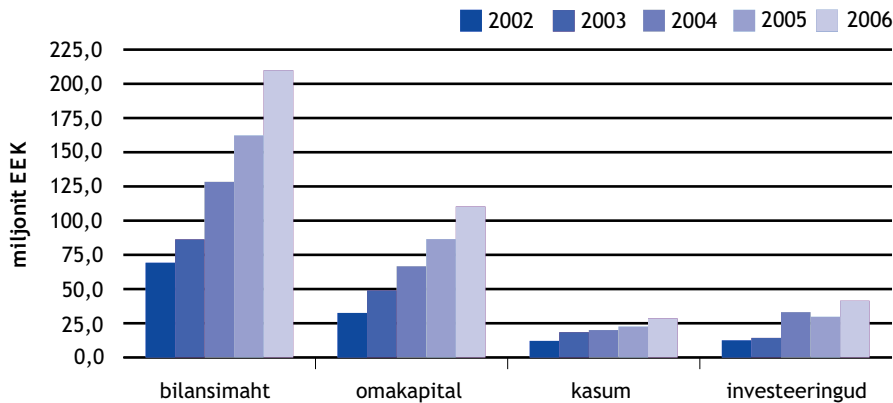
Jätakuvalt veab Hiiumaa majanduse kasvu plastitööstus. Hoolimata probleemsest logistikast ja suurenevatest kuludest on plastitööstuse kasv olnud 2006. aastal jätkuvalt suurepärase. Skeptikute lohutuseks võib ütelda, et plast on jätkuvalt aktuaalne ja perspektiivne materjal. Muutuste märksõnadeks on koosterobotid ja bioplast (plastid, mis on toodetud põllumajandussaadustest). Hiidlaste plastitööstuse hea käekäik sõltub sellest, kuidas meie ettevõtted siin saarel suudavad muudatustega kaasas käia ja kui hästi õnnestub meil kõigil neid selles aidata.

2006. aastal alustab tööd uus AS Dagöplast kilejäätmete ümbertöötlemise tehas pankrotistunud Dagomar Lehtma kalatöötlemise tsehi hoonetes. Tehnoloogiline protsess on veidi erinev aastaid varem Käinas tööd alustanud kilejäätmete ümbertöötlemise tehasest. Kilejäätmete ümbertöötlemine peab tagama ennekõike OÜ Dagöplast toorainevajaduse rahuldamise. Tänaused ümbertöötlemismahud on selleks ebapiisavad. Sadama naabrus loob eeldused vajalike täiendavate kilejäätmete transpordiks Rootsist ja Soomest.

2006. aastal valmib AS M ja P Nurst uus ladu. Kaablitsehhi laiendamisega kaasnevad ulatuslikud ümberkorraldused, uute toodete juurutamine võtab aega, raha ja energiat. Enam kui 2500 erineva toote ja sinna juurde kuuluva ligikaudu 12 500 erineva komponendi hankimine ja laoseisu jälgimine on võimalik ainult tänu tänapäevasele infosüsteemile.

2007. aasta näitab kindlasti valdkonna ettevõtete jätkuvat kasvu.

Plastitööstuse ettevõtete näitajad

MUU TÖÖSTUS

Sektoris esindatud Tekstiili- ja õmblustööstus, metallist toodete valmistamine ja filtrite tootmine

Netokäive 18 miljonit krooni, ↑ 12%

Töökohti 92 ↑ 12%

Lisandväärtus 8,1 miljonit krooni, ↑ 5,6%

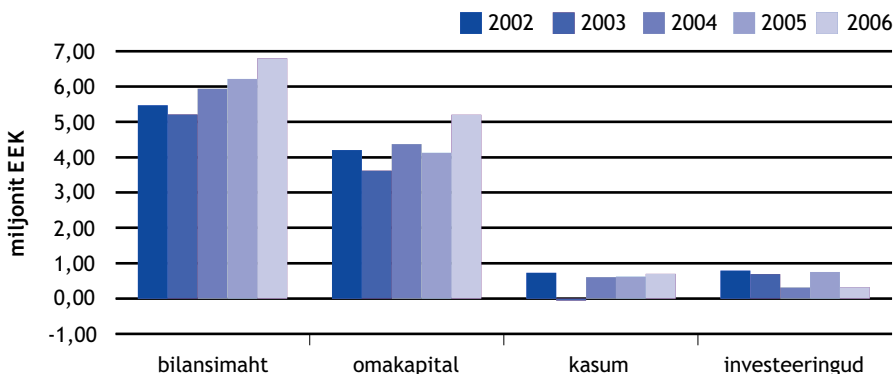
Investeeringud 0,3 miljonit krooni, ↓ 57%

Keskmine palk 4581 krooni, ↑ 36%

Muu tööstuse alajaotusesse on koondatud kõik need tööstusharud, mille esindatus Hiiumaal on väiksem võrreldes eelpool loetletud tööstusharudega. Nendeks valdkondadeks on metallitööstus ja masinaehitus, tekstiili- ja õmblustööstus jpt. Muu tööstuse valdkonna ettevõtete nimekiri on aasta - aastalt lühenenud. Koos ettevõtete ja töökohtade kadumisega hääbub aja jooksul oskusteave.

Muu tööstuse laienemisele ja heale käekäigule aitaks kaasa tööstusalade arendamine ning tänastele tehnoloogilistele tingimustele vastavate munitsipaalomandis olevate tootmishoonete väljaehitamine - tööstusinkubaatorid. Paranevad efektiivsusnäitajad võimaldavad suurendada investeeringuid töötajate oskustesse ja uutesse tehnoloogiatesse. Ettevõtjatelt ootame suuremat aktiivsust pakutatavate toetatud teenuste ja investeeringutoetuste kasutamisel.

Muu tööstuse ettevõtete näitajad

EHITUS

Sektoris esindatud Üldehitus, teede ehitus, eritööd, elektritööd, maaparandustööd, projekteerimine

Netokäive 179 miljonit krooni, ↑ 34%

Töökohti 234 ↑ 5%

Lisandväärtus 51,7 miljonit krooni, ↑ 44,6%

Investeeringud 7,7 miljonit krooni, ↓ 19%

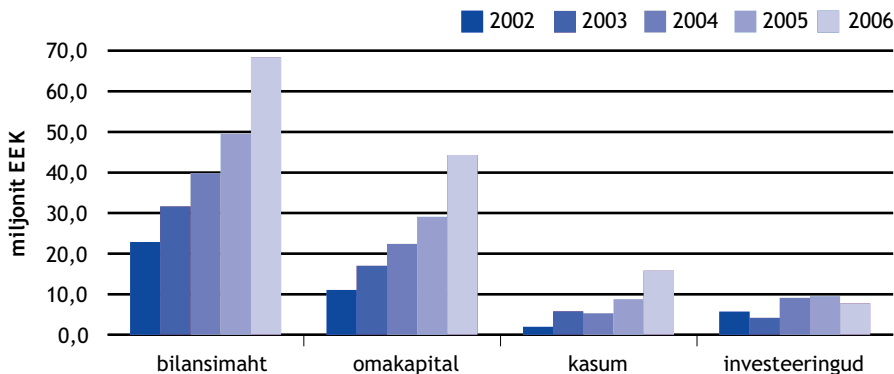
Keskmine palk 8381 krooni, ↑ 30%

Ehitushindade kasv jätkus Hiiumaal 2006. aastal sarnaselt eelnevate aastatega. Ehitustööde nõudluse kasvul on oma osa Euroopa Liidu toetustel. Kasvanud on ehitusettevõtete käibed, ehitusmaterjalide hinnad ja ehitajate töötasud. Viimased on võrreldes teiste elualade esindajatega väga head ning sõltuvalt ettevõttest ja töötaja oskustest võrreldavad ehitajate palkadega Põhjamaades.

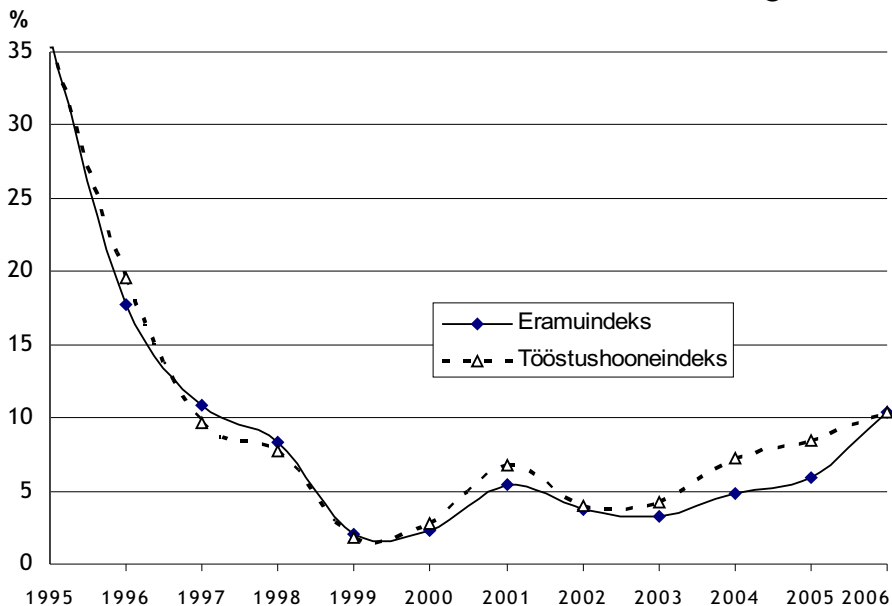
2006. aastal anti uutele elamutele välja 14 kasutusluba, mis oli 5 võrra rohkem kui eelmisel aastal. Uute eluhoonete ehitamise kõrval on arvestatavalt rekonstrueeritud vanemaid maju. Kuni 2005. aastani oli Statistikaameti andmetel rekonstrueeritavate või laiendavate eluruumide arv väiksem kui uute ehitatavate eluruumide arv. Alates 2005. aastast on rekonstrueeritavate eluruumide arv suurem kui uuselamute arv. 2005. aasta oli see 12 ja 2006. aastal juba 36 eluruumi. Samas on need arvud väga väikesed Hiiumaa elamufondi vanuselist struktuuri arvestades.

Ehitusbuum on halb aeg ehitamiseks. 2006. aastal andis tunda ehitusmaterjalide ja töötajate nappus, mis pikendas objektide ehitamise aega, pingestas ehitusettevõtjaid ja mõjus halvasti ehitamise kvaliteedile. 2007. aasta näitab nõudluse vähenemist ehitustööde järele Tallinnas. Arvestades 2006 sõlmitud uusi elektriliitumisi on ehitusbuum Hiiumaal alles algusjärgus. Peamiseks kasvu allikaks on inimesed väljaspool Hiiumaad, kes on soetanud krundi saarel ja kavatsevad sinna rajada oma teise kodu. See omakorda pingestab parvlaevaliiklust nädalalõppudel ja pühade ajal.

Ehitusettevõtete näitajad

Ehitushinnaindeksi muutus võrreldes eelmise aastaga %-des

KAUBANDUS

Sektoris esindatud	Jaekaubandus ja teenindus
Netokäive	345 miljonit krooni, ↑ 9%
Töökohti	284 ↓ 3%
Lisandväärtus	40,2 miljonit krooni, ↑ 20,3%
Investeeringud	8,5 miljonit krooni, ↑ 50%
Keskmine palk	6239 krooni, ↑ 26%

2005. aastal paljuräägitud Säästumarketi rajamisest Kärdlasse asja ei saanud. 2006. aastal hakati rääkima Selveri võimalikust tulekust Hiiumaale. Aasta lõpus soetab Selver kaupluse ehituseks sobiva krundi Linnumäel.

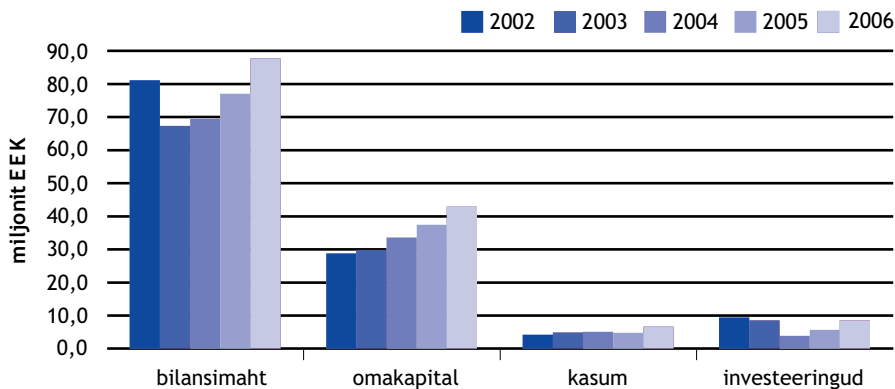
2006. aasta suvel andis kasvav turism tõsiselt märku kaubanduses. Lühikese hooajaga turismipiirkondadele on iseloomulik, et kaubandus ei tule toime esmatarbekaupade nõudluse rahuldamisega turismihooajal. Hiiumaa Tarbijate Ühistu on hooajaliste töökäte puuduse leevendamiseks pakkunud aastaid õpilastele suvel tööd. Samas on tarbija poole pealt tunda, et see pole olnud piisav. Oma mõju oli siin ka turu ümberjaotumisel - tegevuse lõpetas OÜ Niiluse Kaubandus.

Turu väiksusest tulenevast pakkumise puudumisest tegelevad paljud ettevõtjad oma põhitegevuse kõrvalt jaekaubandusega. Väike nõudlus piirab kaupade valikut, kuid tänu niisugustele ettevõtetele on hädavajalik enamasti Hiiumaal kättesaadav või tellitav. Olgu need siis elektrimaterjalid, sanitaartechnika või kütteseadmed.

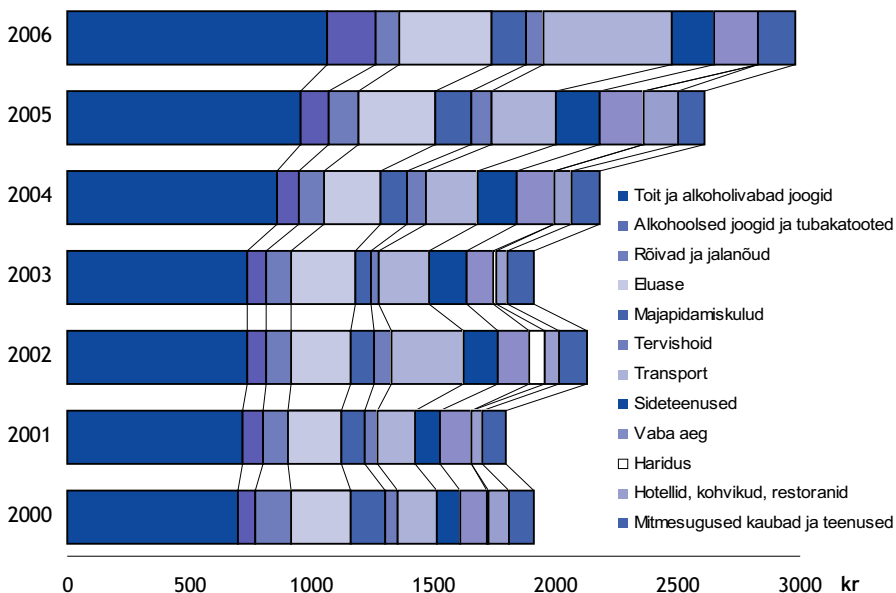
Statistikaameti andmetel on leibkonnaliikme keskmised kulutused kuus kasvanud viimase kolme aasta jooksul tuhande krooni võrra. Kõige enam on kasvanud kulutused transpordile. Kiiresti on kasvanud kulud toidule ja alkoholivabadele jookidele, alkoholile ja tubakatoodetele ning eluasemele. Teiste kulude osas suurt kasvu ei ole toimunud - tendents, mis kajastub tööstus- ja tarbekaupu müüvate ettevõtete käivetes. Kõnekas on fakt, et alates 2003 aastast on hariduskulutused leibkonnaliikme kohta kuus praktiliselt olematud.

Turismi kasutegur tööstus- ja tarbekaupade müügiga tegelevate ettevõtete jaoks on tagasihoidlik. Peamisteks põhjusteks on kaupluste hajutatatus, väikus ja tagasihoidlik kaubavalik. Kaubandusettevõtete koondamine Kärdla keskel asuvasse turuhoonesse omaks kindlasti positiivset efekti.

Kaubandusettevõtete näitajad

Leibkonnaliikme kulutused kuus

TURISM

Sektoris esindatud	Majutus ja toitlustus
Netokäive	41 miljonit krooni, ↑ 34%
Töökohti	112 ↓ 12%
Lisandväärtus	13,2 miljonit krooni, ↑ 14,1%
Investeeringud	15 miljonit krooni, ↑ 128%
Keskmine palk	7168 krooni, ↑ 21%

2006. aastal kasvas saare külastajate arv hinnanguliselt 5 - 6%. Koos külastajate arvu kasvuga on suurenenud teenuseid pakkuvate turismi- ja teenindusettevõtete arv. 2006. aasta oli esimeseks hooajaks osauhingutele Vanitas („Nordtooder“) ja Hiiu Majutus („Priiankru“). Uksed avas Dagen Haus külalistemaja. Koos uute teenindajate tulekuga paranesid ennekõike kritiseeritud toitlustusvõimalused Kärđlas.

2006. aastal oli erandlikult hea sügis. Väikesel arvul liikus turiste Hiiumaal veel septembris ja oktoobris. Kahjuks olid paljud turistidele suunatud asutused ametlikult oma hooaja lõpetanud. Turismiettevõtjad on palju rääkinud vajadusest hooaega pikendada. See tähendab suutlikkust olla paindlikum ja valmisolekut teenindada ka neid üksikuid turiste, kes soodsaid ilmastikuolusid ära kasutades, hilissuvel ja sügisel Hiiumaad külastavad.

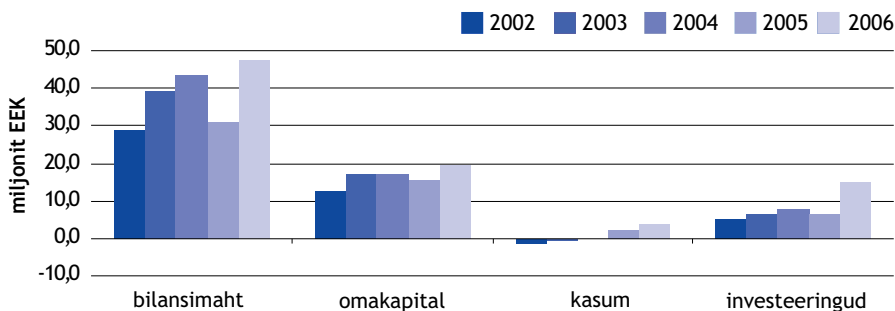
Hiiumaa kogukond hakkab üha enam teadvustama turismi võimalusi ja rolli saare majanduses. 90ndate alguses, Hiiumaa esimest arengukontseptsiooni koostades, nähti turismis saare majanduse arengu peamist mootorit. Täna on Hiiumaa turism ennekõike väikemajutajate pärusmaa, kelle jaoks on see lisateenistuse allikas, mitte põhitöökoht.

Majutus- ja toitlustusettevõtete käive moodustab ligikaudu 3% saare majanduse kogukäibest. Turismi positiivne mõju avaldub kaubandus- ja teenindusettevõtete käivetes. Turistide arvele langeb hinnanguliselt enam kui kümnendik kaubandusettevõtete käibest ja veel suurem osa kasumist. Jaanipäevast kuni juuli lõpuni ei tule kaubandusettevõtteid oma ülesannetega toime: müügi- ja väljaoopinud töötajate arv on liiga väikesed. Õpilaste palkamine leevendab, kuid ei lahenda probleemi tingimustes, kus reisirajate arv juulis jätkuvalt kasvab.

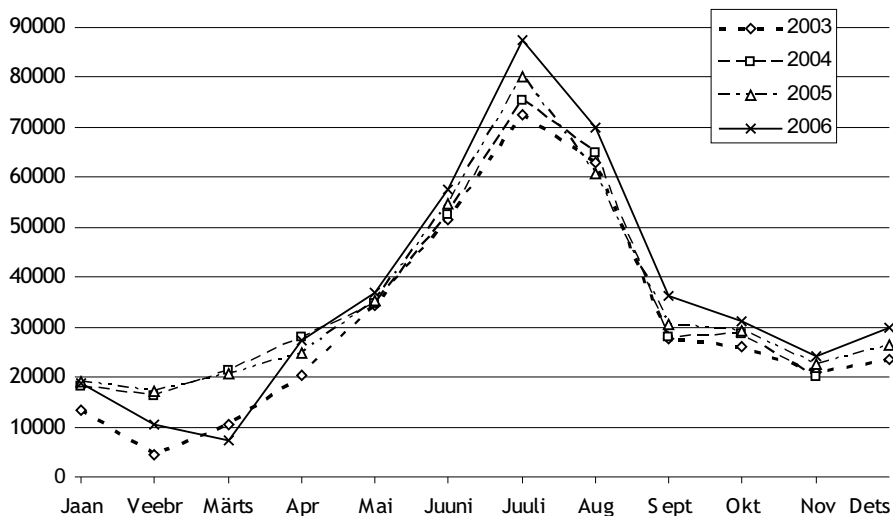
Viimastel aastatel on suurenenud nende inimeste arv, kes ehitavad

Hiiumaale „teise kodu“. Hiiumaale tullaakse peamiselt suvel, pühadeks ja võimalusel nädalalõppudel, mille tulemusena kasvab parvlaevareisijate arv aastaringelt. Tulemuseks on pühade eelsed ja reedeseid järjekorrad Rohuküla sadamas ning pühadejärgsed ja pühapäevased järjekorrad Heltermaa sadamas. Järjekordade näol on tegemist veel ühe probleemiga, millega hiidlased peavad õppima koos elama.

Turismiettevõtete näitajad

Reisijate arv Rohuküla - Heltermaa liinil kuude lõikes

TRANSPORT

Sektoris esindatud Maanteetransport, meretransport ja õhustransport

Netokäive 169 miljonit krooni, ↑ 8%

Töökohti 315 ↑ 10%

Lisandväärtus 54,2 miljonit krooni, ↑ 22,3%

Investeeringud 13,9 miljonit krooni, ↓ 22%

Keskmine palk 7456 krooni, ↑ 13%

Autotranspordi osakaalu Hiiumaa majanduses on kõrvalseisjale keeruline põhjendada. Küsimusele, miks peaks väikesel saarel asuvad transpordiettevõtted sõitma oma autodega mööda Euroopat, on esmapilgul keeruline vastata. Arvatavasti on siin oma osa saarelisel asendil, mis on sundinud kõiki elanikke igapäevaselt arvestama piiratud liikumisvõimalustega - oskus, mis on iga transpordiettevõtte aluseks. Samuti on kaugsõidu autojuhi amet on üks nendest vähestest, mis ei sõltu elukohast - tööaeg veedetakse roolis mööda Euroopat veeredes.

Hiiumaa transpordiettevõtted on edukad. Sellest annab tunnistust uuenev autopark ja kasvavad käibed.

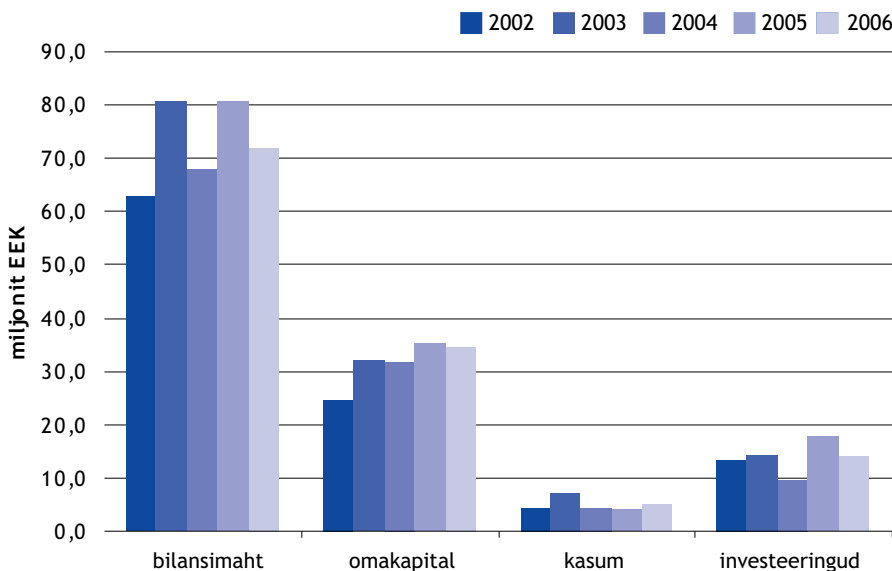
Transpordisektor on järgmine majandussektor, kus Venemaa rakendab ühemõtteliselt agressiivset majanduspoliitikat. Scania prognoosib järgnevatel aastatel veoautode müügi suurt kasvu, mille käigus saab Venemaast suurim veoautode turg Euroopas. Piiriületuse ebamugavaks muutmisega ja tasulise eskordi nõude esitamisega muudab Venemaa välismaistele vedajatele konkureerimise Vene turul keeruliseks.

Eelnevat silmas pidades peavad Hiiumaa transpordiettevõtted tegema pingutusi oma turuosa laiendamiseks Eestis, Skandinaavias ja miks ka mitte Kesk- Euroopas.

Regulaarne reisilennuliiklus on oluline osa hiidlaste igapäevasest toimetulekust, aidates kokku hoida aega ja raha. Viimastel aastatel on tehtud suuri investeeringuid Kärkla lennujaama infrastruktuuri kaasajastamiseks. Uued Euroopa Liidu reisilennujaamade ohutusnõuded nõuavad Kärkla lennujaama territooriumi laiendamist. Probleem ja võimalikud lahendused on tänaseni Hiiumaa kogukonna poolt teadvustamata, kuid nõuavad kiiret reageerimist.

Aasta aastalt muutub probleemsemaks kohalik bussiliiklus. Koos reisijate arvu kahanemisega väheneb busside tihedus ja kasvab bussiliinidest eemale jäävate külade arv. Riigipoolne toetus kasvab aeglasemalt kui kulud maakondlike bussiliinide ülalpidamiseks. Järgnevad aastad toovad endaga kaasa vajaduse ümber korraldada Hiiumaa bussiliinid - muudatus, mis nõuab muutusi paljudes teistes valdkondades. On viimane aeg nende küsimustega põhjalikult tegelema hakata.

Transpordiettevõtete näitajad

MUUD

Sektoris esindatud Finantsvahendus, kindlustus, koolitus, energia müük, veevarustus, kommunaalteenused, tervishoiuteenused, turba kaevandamine jne

Käive 68 miljonit krooni, ↑ 9%

Töökohti 250 ↑ 30%

Lisandväärtus 43,8 miljonit krooni, ↑ 9,5%

Investeeringud 5,2 miljonit krooni, ↑ 21%

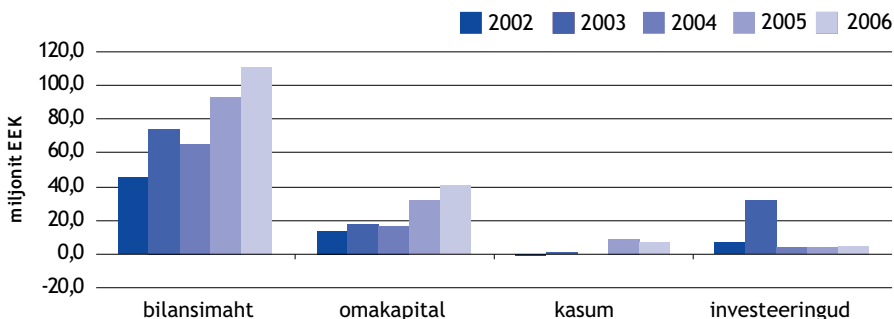
Keskmine palk 7360 krooni, ↑ 11%

Muud alajaotusesse on koondunud kõik need ettevõtted, kelle tegevus ei ole mahtunud eelnevalt kirjeldatud alajaotuste alla. Suuremate gruppidega võib välja tuua vesivarustus- ja kanalisatsioon, energia tootmine ja müük, prügimajandus, kommunaalteenused, tervishoiu ja sotsiaalteenused.

Paljud eelpool nimetatud valdkondadest on investeeringumahukad ja arvestades kulutusi, mida tehakse lähiaastatel vesivarustuse ja kanalisatsiooni väljaehitamiseks, nõuetekohase elektrivarustuse tagamiseks ning prügimajanduse korraldamiseks on käesolev alajaotus kindlasti investeeringutemahukaim.

Alajaotuse osakaal jääb käesolevas majandusülevaates tagasihoidlikuks, sest paljud käesolevasse alajaotusesse liigitatud tegevusalad on erinevate Eesti tasandil tegutsevate ettevõtete osakondade hallata (Eesti Energia AS, AS Eraküte, AS Cleanaway). Vajalike andmete kättesaamiseks pole tänased pingutused olnud piisavad.

Muude ettevõtete näitajad

III TÖÖHÕIVE

Hiiumaal oli 2006. aastal tööga hõivatuid ligikaudu 5300 inimest. 90ndate alguses oli Hiiumaal hõivatud 5800 inimest. Halvimaks aastaks oli 2002, mil Statistikaamet näitas tööga hõivatud inimeste arvuks 4200. Hiiumaad iseloomustab Eesti üks kõrgemaid hõivenäitajaid: 95,3% inimesi vanusevahemikus 16 a. kuni pensioniiga on tööga hõivatud. See näitaja on kõrgem ainult Põlvamaal, Saaremaal ja Võrumaal.

Viimastel aastatel on suurenenud tööjõus osalemise määr vastavalt vanuses 15 - 24 aastat 47,7%, vanuses 25 - 49 aastat 94,4% ja vanuses 50 - 74 aastat 56,7%. Arvudele otsa vaadates võiks ütelda, et ega meil rohkem inimesi enam võtta ei ole. Kogukonna huvides on, et madalamapalgalised ärimudelid asenduksid järkjärgult kõrgemapalgaliste ärimudelitega tagades inimestel võimaluse saarel elada elamiskulude kasvust hoolimata. Kõrge hõive ja väike tööjõu liikuvus on seotud kahe asjaoluga. Esiteks pole võimalik Hiiumaal ilma püsiva teenistusega ära elada - igasugune kahtlus pakutava teenistuse ajutise iseloomu kohta sunnib inimesi pakkumist eirama. Uute tööpakkumiste puhul jäädakse sageli olemasoleva töö juurde, sest puuduvad reservid, mis võimaldavad vastu võtta uute pakkumistega seotud riske (töö ei sobi, uuele töökohale jõudmine nõuab rohkem aega, ei sobi uue kollektiiviga).

Heaks uudiseks on kindlasti asjaolu, et rahvaarvu vähenemine saarel on aeglustunud. Siinkohal võib välja tuua kaks tegurit: esiteks kinnisvarahinnad, mis ei võimalda keskmisest madalama palgaga üürida või soetada elamispinda ja teiseks on atraktiivsemad töökohad tänaseks enamuses juba täidetud - võimalus asuda Hiiumaalt Tallinna spetsialisti kohale ja spetsialisti palgaga tööle on oluliselt vähem kui kümme aastat tagasi.

Majanduse struktuuri kirjeldades jagatakse ettevõtted kolmeks (mõnikord neljaks) sektoriks:

- primaarsektor e. põllumajandus, jahindus, metsamajandus ja kalandus;
- sekundaarsektor e. mäetööstus, töötlev tööstus, elektrienergia, gaasi- ja veevarustus, ehitus;
- tertsiaarsektor e. kaubandus, teenindus jms.

Hiiumaal jagunevad töökohad kolme sektori vahel järgmiselt (sulgudes on toodud Eesti vastav näitaja): primaarsektoris 12,6% (5%), sekundaarsektoris 34,7% (33,5%) ja tertsiaarsektoris 52,7% (61,5%). 1990ndal aastal olid

Hiiumaa näitajad vastavalt: primaarsektoris 48,9% (19,9%), sekundaarsektoris 14,8% (37,5%) ja tertsiaarsektoris 36,3% (42,6%). Muutused annavad tunnistust kui suures ulatuses on Hiiumaa majanduse ja tööhõive struktuur viimase 16 aasta jooksul tegelikult muutunud. Koos struktuursete muudatustega on muutunud ootused töäjõule, selle oskustele ja kvaliteedile.

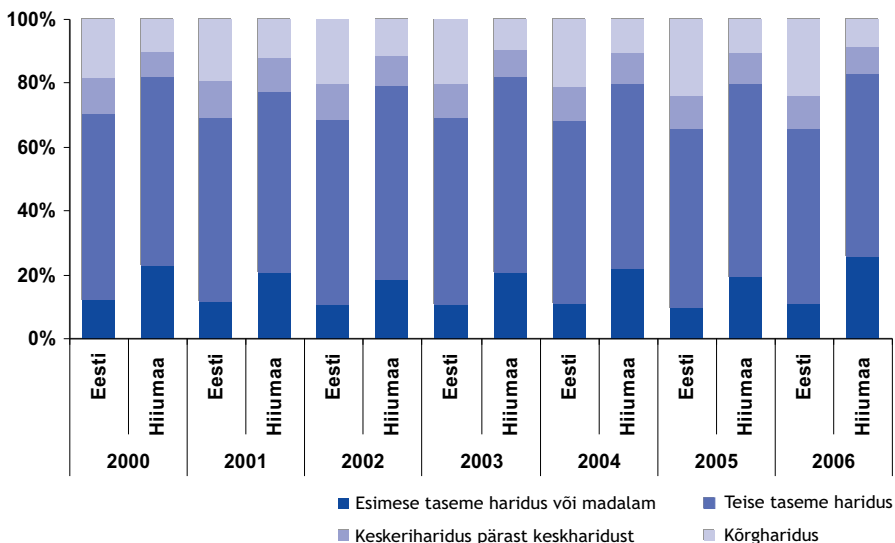
Võrreldes Eesti üldise tasemega jääb Hiiumaa töäjõud formaalse hariduse poolest alla Eesti keskmisele. Hiiumaad iseloomustab kõrge põhiharidusega inimeste osakaal, samavõrra on vähem kõrgharidusega töötajaid.

Statistikaamet mõõdab täna haridustaset kolmes kategoorias:

- esimese taseme haridus tähendab põhiharidust;
- teise taseme haridus tähendab gümnaasiumiharidust, põhikoolijärgset ja gümnaasiumiharidust andvat kutseharidust;
- kolmanda taseme hariduse all mõistetakse gümnaasiumijärgset kutseharidust ja kõrgharidust (sõltumata liigist).

Kindlasti on põhiharidusega inimeste kõrge osakaalu taga kutsehariduse kättesaadavuse piiratus - Hiiumaal ei ole võimalik pakkuda kutseharidust kõigil vajalikel erialadel ja mandril kutsehariduse omandamine on jätkuvalt seotud täiendavate kuludega - probleem, mille teadvustamisega peavad hiidlased jätkuvalt tööd tegema.

Töäjõu haridustaseme osatähtsus

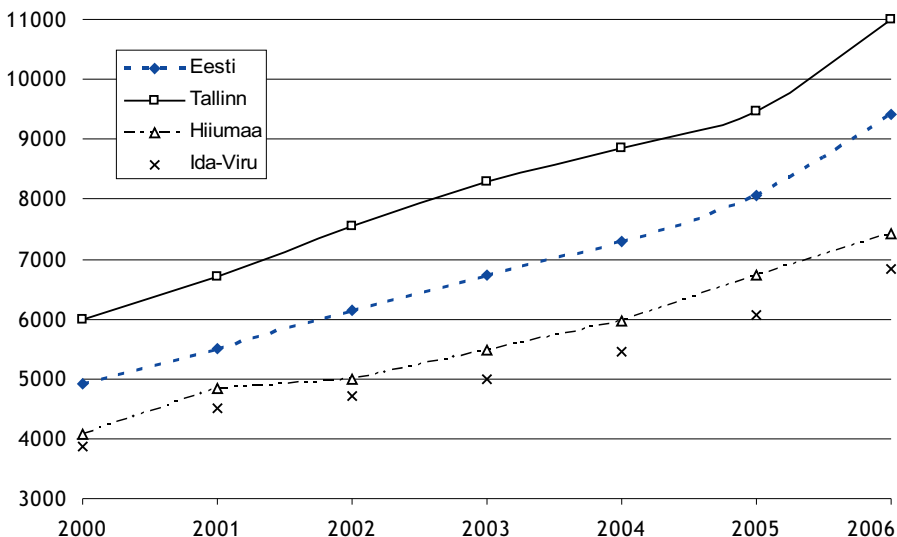

Keskmine palk

Statistikaameti poolt pakutav hiidlaste keskmine palk on aastaid olnud pikantseks aruteluteemaks saarel. Viimastel aastatel on saare keskmine palk võrreldes teiste Eesti maakondadega jäänud järjest tagasihoidlikumaks. 90ndate lõpus oli Hiiumaa keskmine palk üks kõrgemaid Eestis. Tänapäevaks oleme me 15 maakonna hulgas tagant 4. või 5., jäädes oluliselt allapoole Eesti keskmist.

2006. aastal olid maakondadest madalamate keskmiste palganäitajatega Ida-Viru (6482 kr) ja Valga maakond (6908 kr). Hiiumaa keskmiseks brutopalgaks arvutas Statistikaamet 2006. aastal 7434 krooni. Kui 2005. aastal pakuti lootust, et palgakasv Tallinnas hakkab aeglustuma ja kasv maapiirkondades jõuab järele, siis 2006. aasta näitas selgelt, et Tallinnas jt. Eesti kasvupiirkondades kasvasid palgad kiiremini kui Hiiumaal ja Ida-Virumaal.

Keskmine brutokuupalk

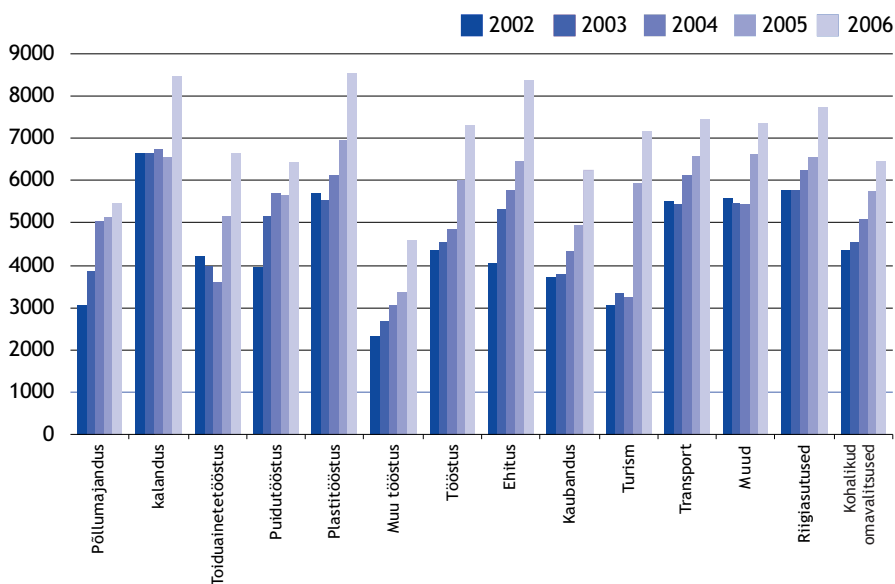

Maksuameti 2006. aasta maksustavate tulude alusel arvestatud hinnanguline keskmine brutopalk oli 7500 krooni. Tabelist mitte-Hiiumaa maksumaksjaid kustutades seadsime eesmärgiks hinnata mandri- ja

suvehiidlaste mõju statistilisele keskmisele palgale. Lõplikuks tulemuseks jäi 7000 krooni. Natuke parema tulemuse andis Hiiumaa ettevõtjate majandusnäitajate analüüs - 7125 krooni.

Statistikaameti meetodika, mille järgi lähevad arvesse ainult 20 ja enam töötajaga ettevõtted, riigi- ja omavalitsusasutused annab just tänu tugevate ettevõtete olemasolule, meie tegelikust keskmisest palgast oluliselt parema tulemuse.

Keskmine brutopalk majandusharude lõikes

IV AVALIK SEKTOR

2006. aasta ei erine eelnevatest avaliku sektori käekäigu osas. Avaliku sektori osakaal Hiiumaa majanduses väheneb. 2006. aastal sai Hiiumaa Kaitsealade administratsioonist Eesti Looduskaitse Keskuse Hiiu-Lääne regioonini Hiiumaa talitlus. Koos nimemuutusega muutus ka alluvus - täna allub talitlus Matsalus asuvale kontorile st. kõik Hiiumaal toimuv kooskõlastatakse Matsalus asuva Hiiu-Lääne regioonini administratsiooniga. Otsealluvuse kadumine on vähendanud saarele jäänud ametnike võimekust Hiiumaa probleeme teadvustada ja nendele lahenduse leidmist mõjutada.

Aegajalt kurdetakse, et avaliku sektori osatähtsus Hiiumaa majanduses on liiga suur. Ligikaudu 30% osa kogukonna tööhõives peetakse liiga suureks. Kuid Hiiumaa väiksust arvestades peab avaliku sektori roll teenuste osutamisel olema suurem kui Eestis keskmiselt. Statistikaameti andmetel suurenes avaliku sektori hõive osakaal Hiiumaal 2005. aastal 23,8% 29,5%-ni. 2006. aastal oli see taas vähenenud 28,6%, mis on mõnevõrra kõrgem avaliku sektori hõivest Tallinnas 21% ja Eestis keskmisena 25,2%. Töökohtade arv riigisektoris vähenes 2006. aastal 6% ja kohalikes omavalitsustes 1%.

Avaliku sektori osakaal majanduses on määratud poliitiliste otsustega - missugusel hulgal ja missuguseid teenuseid avaliku sektori vahendusel osutatakse. Liberaalne majanduspoliitika eelistab avalike teenuste väikest osakaalu - „õhuke riik“. Liberaalse majanduspoliitika edukuse tingimuseks on efektiivselt toimiv turg: palju pakkujaid ja ostjaid.

Hiiumaa teenuste turul pole tarbijate hulk enamasti piisav teenuse osutamiseks mõistliku hinnaga (jäätmete kogumine ja käitlemine). Probleemi lahendamiseks on kaks võimalikku teed. Osta teenus eraettevõtjalt täiendavate kulude võrra kallima hinnaga, garanteerides ettevõttele tegevusala keskmise kasumlikkuse. Keerulisem tee on avaliku ja kolmanda sektori koostöös otsida võimalusi teenuse pakkumiseks loobudes kasumist ja vähendades selle võrra teenuste või kaupade hinda.

Mõlemal variandil on üks puudus - neis puudub konkurents. Esimese variandi puhul kujuneb ettevõtjast monopol, mille tulemusena aeglustub ettevõtte areng ja halveneb teenuse kvaliteet. Teisel juhul on teenuse osutaja areng keskmisest aeglasem, kasvavad kulud ja langeb teenuse kvaliteet.

Mõlemal juhul on toimetulek kinni inimeste kvaliteedis. Eraettevõtja

motivatsioon muudatuste tegemiseks on keskmisest madalam seni kuni ettevõtte on mõistlikult kasumis. Avalike teenuste osutamisel täidab sama rolli teenuse tellija omavalitsuste volikogude näol - avaliku sektori kvaliteet on täpselt niisugune nagu me ise juhtidena suudame olla.

Elamiskulud Hiiumaal ei saa palju erineda elamiskuludest piirkondades, kellega meie ettevõtted konkureerivad. Ettevõtjad ei saa maksta sama tööst kõrgemat palka kui maksavad konkurendid ja töötajate sissetulekud ei võimalda maksta kallimate teenuste eest. Järgnevatel aastatel ootab Hiiumaa kogukond omavalitsusjuhtide keskendumist avalike teenuste arendamisele.

Hiiumaa omavalitsusjuhid markeerisid 2006. aastat järgmiselt

Omavalitsus	Mida peate 2006. aasta õnnestumiseks?	Mis ei läinud 2006. aastal nii nagu kavandatud?
Emmaste Kalev Kotkas vallavanem	Valmis Sõru Merekeskus. Rekonstrueeriti Tohvri Hooldekodu pesumaja. Ehitati tenniseväljak. Avati Avatud Noortekeskus.	Pole õnnestunud alustada Tohvri Hooldekodu rekonstrueerimist
Kõrgessaare Jaanus Valk, vallavanem	Kõrgessaare Vaba Aja Keskuse saalid said korda. Valmisid LIFE projekti olulisemad objektid näiteks Ninametsa puhkekoht Kärkla – Malvaste teelõigu ehitus sh. kergtee ehitus. Ristna ja Tahkuna majakate avamine külastajatele	Kalatöötlemise lõpp Kõrgessaares.
Käina Üllar Padari, vallavanem	Käina ambulatooriumi teise korruse ettevalmistamine korterite ehituseks. Valmis Orjaku sadama vesiehitiste projekt Käina lasteaed sai muinasjututoa. Hiiumaa Prügila OÜ loomine.	Koolimaja rekonstrueerimisprojekti projekterija hankekursi ebaõnnestumine. Vallamaja ehitustööde venimine.
Kärkla Ene Kaups linnapea	Teavitus- ja nõustamiskeskuse ehitus. Algas maantee ja sellega kaasnev veevärgi ehitus, Alustati Kärkla sadama uuringutega.	Maade munitsipaliseerimise protsess on aeglasem kui oodatud.
Pühalepa Ants Orav, vallavanem	Palade põhikooli vana hoone välisseinte soojustamine koos avatäidete vahetusega. Munitsipaalkorterite remont Varahommikune maakondlik bussiliin Kärkla-Heltemaa-Kärkla Hellamaa ristmiku rekonstrueerimine ja teised riigi poolsed teehoiu tööd	Väike riigipoolne huvi Suuremõisa lossi arendamise vastu.

V PROGNOOSID JÄRGNEVATEKS AASTATEKS

Kavandatavad investeeringud ja uued töökohad 2007

Järgmisel aastal jätkub plastiettevõtete kasv. Seda investeeringute ja töökohtade osas. Töökohtade vähendamist kavandavad metsa ja puidutöötlemisega tegelevad ettevõtjad.

Sektor	Investeeringud	Töökohad
Põllumajandus	7,5	0
Kalandus	5,1	3
Toiduainetetööstus	0	0
Plastitööstus	42,6	35
Puidutööstus	5,7	-7
Muu tööstus	0,5	2
Ehitus	10,8	8
Kaubandus	4,8	5
Turism	1,0	6
Transport	3,9	4
Muud	0,2	1
KOKKU	82,1	57

Kindlasti ei ole võimalik siintoodud tabeli põhjal teha otsustusi Hiiumaa majanduse kohta tervikuna, sest laekunud ankeetide hulk on selleks liiga väike. Samas peab töötajate leidmisel arvestama pikema otsimisajaga ja suuremate kulutustega.

Majanduskeskkonna baromeeter

Soovides teada ettevõtjate hoiakuid Hiiumaa majanduse tuleviku kohta korraldab Hiiumaa Majandusülevaade iga-aastast küsitlust. Iga ankeedile vastaja annab hinnangu Hiiumaa majanduse arenguvõimaluste kohta skaalal : olen optimist - 5; pigem optimist - 4; ei oska öelda - 3; pigem pessimist - 2, olen pessimist - 1.

2006. aasta majandusülevaade koostajatele laekus tagasi 52 ankeeti. Arvestades väikest küsimustele vastajate arvu, võib usaldusväärseks hinnata üksnes Hiiumaa keskmist tulemust. Hea on see, et keskmine näitaja on parem kui eelmistel aastatel. See peaks suurendama kindlust tuleviku suhtes kõigi hiidlaste jaoks.

Majandusharu	Küsimusele vastanuid			Keskmine hinnang		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Põllumajandus	4	10	2	2,75	3,20	4,00
Kalandus	2	3	2	4,50	2,67	3,00
Tööstus	20	22	14	3,45	3,36	4,00
Ehitus	12	12	10	2,67	2,92	2,60
Kaubandus	8	11	10	3,38	3,00	3,70
Turism	12	6	4	3,00	3,50	3,50
Transport	7	3	3	3,57	3,00	3,67
Muud	9	9	3	3,00	3,89	3,33
Avalik sektor	20	14		3,30	3,77	
Keskmine	94	90	48	3,21	3,35	3,50

VI ANDMEID ESITANUD ETTEVÕTTED

Ettevõtte nimetus	2005			2006		
	Käive tuh. kr	Kasum tuh. kr	Töötajate arv	Käive tuh. kr	Kasum tuh. kr	Töötajate arv
B-Plast AS	6897	830	29	9423	953	28
Dago Ehitus OÜ	8365	264	20	12149	444	25
Dagomar AS	61194	1576	165	51627	5308	127
Dagopen OÜ	5595	342	8	4979	131	10
Dagosan OÜ	3380	108	7	5774	182	6
Dagõ Trade OÜ	17000	660	2	8743	46	3
Dagõplast AS	81464	1233	63	113659	5171	66
Dale LD. AS	30814	5355	39	43010	6603	45
Estpak Plastik AS	30675	4590	24	33006	6335	20
Faasion OÜ	46220	881	21	60934	2033	22
Hiiumaa Autotrans OÜ	14178	250	34	16956	388	34
Hiiumaa Kalur AS	2890	2507	13	1760	4002	9
Hiiumaa Teed OÜ	56237	4002	41	80699	9080	41
Hiiumaa Vill OÜ	380	-12	4	519	45	5
Hiiumaa Hiulink OÜ	9229	550	23	9594	878	22
Hiiumaa Agrovarustus OÜ	4350	192	9	4095	32	9
Hiiumaa Tarbijate Ühistu	113943	3269	170	137364	2133	176
Himifil AS	1607	4	6	1326	124	5
HM Puidukaubandus OÜ	235298	6341	19	95594	1627	22
Hotell Sõnajala OÜ	566	0	4	632	19	4
IV Elektritööd OÜ	4554	149	13	6125	181	12
Kapasto OÜ	482	78	3	6125	181	12
Kemehh AS	3056	125	16	3969	496	16
Klemet AS	31594	1415	30	32279	639	28
Käina Apteek OÜ	3894	81	6	4104	-4	4
Kärdla Päärastid OÜ	2253	113	8	2443	1	8
LeVa AS	5464	671	6	6397	366	5
Liisbet Tukat OÜ	15873	541	110	19897	2265	110
LMT Teenused OÜ	954	118	1	1314	118	1
M ja P Nurst AS	70980	6818	91	84882	3781	95
Magnuse Äri OÜ	4109	53	5	3952	22	5
Maine Grupp OÜ	2007	253	4	3257	585	12
Mameta H OÜ	1813	81	5	1855	-21	5
Mardi OÜ	522	-151		999	-376	1
Matto Maad OÜ	1344	370	4	1303	-40	4
Matto MK ja KV OÜ	2068	446	3	3468	620	5
Mereliiva talu OÜ	4884	1082	3	6990	2627	5
Meritik OÜ	2665	155	16	3297	201	20
Metsaster Haldus AS	273	6	1	206	-26	1
Numitor OÜ	3804	80	6	5836	270	7
Paler PT OÜ	3100	18	18	4779	377	16
Paluküla Töökoda ja Bensiin TÜ	627	-3	3	506	5	2
Pharma Systems Eesti OÜ	8530	525	46	10606	1064	49
Pildikoda OÜ	1256	18	2	1288	-119	3
Plastiktoos OÜ	7987	2223	12	9694	1590	12
Rammar AS	21407	591	46	25179	17	53
Reko AKM AS	6308	-313	6	6036	-100	6
Telkot OÜ	406	10	3	422	10	2
Tähva OÜ	6047	320	5	6928	415	5
Vesset OÜ	34256	973	30	41722	-357	24
Vetsitall OÜ	838	1	5	1257	99	5

VII HIIUMAA EDUKAD ETTEVÕTTED 2006

Berku Eritööd OÜ
Best Holding OÜ
Dagoplast AS
Dale LDAS
Estpak Plastik AS

Faasion OÜ
Hiu Teed OÜ
Liisbet Tukat OÜ
Mereliiva Talu OÜ
Pharma Systems Eesti OÜ

Iga-aastaste kolme eriauhinna nominendid on:

Aasta Tegija 2006 - Hiu Teed OÜ

Teede ehitusele ja korrashoiule suunatud kulutused on aasta aastalt kasvanud. Koos nendega on paranenud valdkonna ettevõtete majandusnäitajad.

Aasta Investeerija 2006 - DagöPlast AS

13,5 miljoni krooni suurune investeering Lehtma kilejäätmehävitustööstusesse on suurim 2006. aasta ettevõtte omavahenditest tehtud investeering Hiiumaal.

Aasta Alustaja 2006 - Vanitas OÜ

Vanitas osahing asutati 2005. aastal. Põhiosa investeeringutest restoran- külalistemaja väljaarendamiseks tegi ettevõtte juba 2005. aastal, kuid ehitustööde hilinemise tõttu jäi hooaeg poolikuks. 2006. aasta oli restoran- külalistemaja „Nordtooder“ jaoks esimene turismihooaeg. Hoolimata tagasihoidlikust stardist on ettevõtjal õnnestunud luua hea teenindusega ja omanäoline ettevõtte.

Hiiumaa edukate ettevõtete väljaselgitamiseks reastatakse ettevõtted käibe, käibe kasvu, kasumi, kasumi kasvu, omakapitali tootlikkuse ja palgakulu järgi. Palgakulu on näitaja, mille alusel hinnatakse ettevõtte olulisust ja rolli töandjana Hiiumaa kogukonnas.

VIII KOKKUVÕTE

Hiiumaa majanduse käive on praktiliselt sama, mis 2005. aastal. Põhjusena peamiselt põllumajanduse, puidutööstuse (sh. metsanduse) ning toiduainetetööstuse ettevõtete majandusnäitajad. Samas näitavad teised valdkonnad piisavalt tugevat kasvu tasakaalustamaks negatiivseid muutusi.

Hiiumaa plastitööstus jätkab kiiret kasvu, kasvatades investeeeringuid ja kasumeid. Plastitööstuse kõrval on teistest kiiremini kasvavateks valdkondadeks ehitus ja kaubandus.

Omaette teetähiseks on M ja P Nurst tootmise ümberkorraldamine - suure tootevaliku juurutamine. Kogemus, mis sobib rakendamiseks Hiiumaa teiste ettevõtjate poolt.

Palgakulud on 2006. aasta jooksul kiiresti kasvanud. Kasv on erinevates valdkondades olnud erinev: muu tööstus 36%, ehitus 30% ja kalandus 29%. Kui muu tööstuse kasv on toimunud suhteliselt madalalt baasilt, siis ehitus- ja kalandusettevõtetes makstav keskmine palk on kasvanud keskmiselt kõrgemalt baasilt. Keskmiselt suurenes keskmine brutopalk 2006. aastal 19%. Palgakulud kasvavad jätkuvalt järgnevatel aastal sundides ettevõtjaid otsima uusi võimalusi ja lahendusi tootmise efektiivsemaks korraldamiseks.

Kokkuvõttes võib 2006. aastat Hiiumaa majanduses pidada heaks. Jätkuv ettevõtete lisandväärtuse kasv, Hiiumaa majanduse suutlikkus kompenseerida negatiivseid trende ja Hiiumaa elanike sissetulekute kasv suurendab kindlasti kõigi hiidlaste optimismi ja kindlustunnet tuleviku suhtes.

Koostajad ja allikad

Trükise on koostanud Hiiumaa Ettevõtjate Liit, Hansapank, Hiiu Maavalitsus ja Sihtasutus Tuuru. Trükises on kasutatud Hiiumaa ettevõtetelt, kohalikelt omavalitsustelt ja riigiasutustelt kogutud andmeid. Kasutatud on Eesti Statistikaameti, Eesti Panga, Jõudluskontrollikeskuse, PRIA ning Maksu- ja Tolliameti andmeid.

Hiiumaa Ettevõtjate Liit

Põllu 32, 92412 Kärkla

Telefon: 502 4514

E-post: tanel@faasion.ee

AS Hansapank Kärkla kontor

Heltermaa mnt 6, 92414 Kärkla

E-post: elmo.harjak@hansa.ee

www.hansa.ee

Hiiu Maavalitsus

Leigri väljak 5, 92401 Kärkla

Telefon: 463 1129

Faks: 463 1089

E-post: mv@mv.hiiumaa.ee

www.mv.hiiumaa.ee

Sihtasutus Tuuru

Vabrikuväljak 1, 92411 Kärkla

Telefon: 462 2800

Faks: 463 2100

E-post: info@tuuru.edu.ee

www.tuuru.edu.ee

Kaanefotod: Hiiuleht, Mart Mõniste, Peeter Roasto

Küljendus: Recado Meedia OÜ

Trükk: City Print OÜ

Märkmed